

« zurück blättern vor »

HURMA subst. f. (m.), ab 1550; auch *hur. 1* *hurmem/hurmą* adv., ‘als Menschenmenge, -schar’ – ‘tłumnie, gromadnie’: 1550 HistAl F3, SPXVI *Perfowie tho obaczywſzy wſzyſcy z wielkim hurmem zbroyni ná konie wſiadſzy ſćigáli co naprędzey Alexandrá.* o 1558 LubPs K4, SPXVI *Ci ktorzy myę z złoſci ſwoyey w nyenawiſci myeli / Z wyelkim hurmem około myne zewſąd ſie zbyeżeli.* o (1561) 1577 Leop Ios 11 3, SPXVI *Ci wſzyſcy wyćiągnęli hurmą [...] lud bárzo wielki / iáko piaſek który ieſt ná brzegu morſkim.* o 1564 BielKron 300, SPXVI *ná Petrą y ná iego dworzány rzućili ſie [pospólſtvo węgierskie] hurmem.* o (1689) 1693 Haur Sk. 320, L *Wſzyſcy oraz hurmem poſzli.* o (1690–1695) Mitte 18.Jh. SiPas 83r *Skoczyła Chorągiew hurmem.* o 1790 Przyb.Luz. 136, L *Hurmem ſię tam ciſnęli krewni, przyiaciele.* o †1862 Syrok., Sw (*Szlachta*) *do ſpowiedzi hurmem s[łię] tloczy.* o 1951 Wyg.Jel. 262, DOR *Chciał już wybiec na plac, skrzyknąć ludzi i tak hurmą, ze ſpiewem i okrzykami, przejść przez wſzystkie hale.* o 1954 Twórcz. 8 s.52, DOR *Dzieciarnia hurmem rzuciła ſię do drzwi. Ale zanim dopadła wyjſcia, wleciał do kuchni z tomotem niczym burza z piorunami sekretarz Płatko.* – (SŁA), SPXVI, MĄCZ, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. **2**) ‘Menge, Haufen’ – ‘tłum, gromada’: vor 1764 TR *Kupy chłopstwa pod hurmem ſię iego ſciągali.* o 1834 PT VII 371, SJAM *w wiosce u Soplicy jeſt żołnierzy hurma.* o (1853–1855) 1900 Kaczk.Swaty 89, DOR *Porwę ſię i wyjrzę przez okno, – a tu hurma jezdnych przed gankiem.* o (†1863) 1883 Rom.Poezje I 188, DOR *Czterdziestu ſzlachty ſiedzi razem w turmie, lampa ſię blade ſwieci u powały. Wzięto ich z murów, gdzie walczyli w hurmie.* o (1886) 1949–1951 Sienk.Pot. IV 135, DOR *Był pewien, że to hurma ſzatanów wdarta ſię do ſali po ciało książece.* o vor 1902 SW *Owce dzielą na hurmy.* o vor 1902 SW *Ptaſtvo wali hurmami do cieplíc na zimę.* – TR, SWIL, SW (stp.), LSP, DOR. **Var:** *hur. 1* *hur. 1* subst. m., 1550 HistAl F3, SPXVI – (SŁA), SPXVI, MĄCZ, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR; *hur. 1* subst. f., (1561) 1577 Leop 11 3, SPXVI – (SŁA), SPXVI, SWIL, SW, LSP, DOR. **Etym:** **1**) mhd. *hur. 1* subst. m., ‘feindlicher Angriff’, LEX. **2**) mhd. *hur. 1* subst. n., ‘feindlicher Angriff’, LEX. **Konk:** †*hur. 1*. **❖** Die deutsche Etymologie wird zwar in Zweifel gezogen (s. SŁAWSKI SE), jedoch sind die anderen vorgeschlagenen Etymologien völlig unwahrscheinlich. Wenn man eine Entlehnung im 15. Jh. annimmt, ist der Bedeutungsübergang im Instrumental plausibel, vgl. die frühen Belege (1550, 1558, 1564, 1575), die in mehr oder weniger militärischen Kontexten auftreten. Die Substantivierung im 18. (TROTZ) und dann im 19. Jh. (als ‘Haufen, Menge’) ist sekundär; sie erklärt sich aus synonymen adverbialen Wendungen wie *gromadą* (‘alle auf einmal’, bereits 1564 MĄCZYŃSKI

146c/51 und 312c/38, zu *gromada* ‘Menge’, *kupa* (zu *kupa* ‘Haufen’).
Bereits TROTZ hat *hurm* als Stichwort, das er mit *Haufen Volk; troupe de
gens, bande* übersetzt, wobei ausdrücklich vermerkt wird, daß das Wort nur
in den Redewendungen *hurmem* und *pod hurmem* (s. das Beispiel oben)
verwendet wird. Die feminine Form geht wohl auf eine südöstliche Variante
(ohne den Auslautkonsonanten) von mhd. *hurmen* subst. n. zurück.

« zurück blättern vor »